

Kjærstad

Breiviksyndromet - varför i arbetarrörelsen?

Är det relevant att placera en stor mordgåta i arbetarrörelsen som ett sätt att bearbeta ett högerextremt anfall på arbetarrörelsen? Det är vad denne erfarne och professionelle författare gör.

Jan Kjærstad näst senaste roman *Berge* – en senare är ännu oöversatta – handlar enligt förlagstexten om traumat efter Breivik. Recensenterna har hakat upp sig på det också. Romanens centrum är några toppar i det norska socialdemokratiska partiet. Runt detta förs en höglitterär cirkus med figurer som berörs av ett oförklarligt mord på flera av dessa sossar. I centrum finns en journalist, en jurist och en poet. Det ger författaren tillfälle att berätta om cynismerna som dominerar storstadsmedia. Domaren i berättelsen får representera hur världsfrånvända högt aktade tjänstemän som företrädare för en domstol brukar vara. Poeten är förstås misslyckad: oförstådd och drabbad av konstnärlig uttorkning.

Jan Kjærstad, *Berge*, Atlantis, 400 sidor, 2019.

Samtidsskildring är väl Kjærstad signum. De tidigare böckerna rör sig mest i nuet. Här är det tre personer som alla lever ensamma, har knappt något eget hushåll, begränsad umgängeskrets och ganska svag kontakt med omvärlden.

Men själva syftet med romanen borde ju vara att behandla Breivik-traumat. I alla fall enligt förlaget. Genom att lägga det i arbetarrörelsen finns den direkta beröringen högst påtagligt genom *Utøya* – ön där Breivik sköt 69 socialdemokratiska ungdomar 2011.

Men hur ska man tolka att detta attentat genomfört med uttalat fascistiska förtecken helt betraktas som en affär inom arbetarrörelsen? Här är det knappt någon rörelse heller. Tvärtom mot att det var aktiva ungdomar som dödades av Breivik. Utan här är det istället några i absoluta toppen av partiet. De tycks ha ytterst liten beröring med gräsrötter av den typen som föll offer på *Utøya*.

Risken är därför att vad denna roman åstadkommer är ett bidrag till normalisering av den norska berättelsen efter Breivik. Menade författaren det?

I en text i *Aftenposten* i november 2019 skriver Kjærstad bl.a.:

” En romans kvalitet avgjordes ikke bare av tema, persongalleri, historier, men av rytmen, stemmen.”¹

Detta kan tolkas som att författarens ideal är yta och berättelse. ”Tema” kan visserligen vara handling och social förankring och ”tendens”. Men det behöver

¹ Jan Kjærstad, Takk till alle korrekturlesere, [Aftenposten 5 nov 2019](#).

det ju inte vara och kanske inte tyder på det när man väljer just ordet "tema". Tillsammans med den liten distanserade och sökta synen på arbetarrörelsen som skiner igenom får detta en karaktär av "borgerlig" litteratur.

Texten i Aftenposten är dock främst ett inlägg mot Dag Solstad och en debatt om dennes senaste roman *Tredje, og siste, roman om Bjørn Hansen* (2019). Kjærstad gör en ganska hård beskrivning av Solstad, författarkollega som han är. Solstad är oförtjänt höjd över all kritik menar Kjærstad. Det tycks som det är viktigt för Kjærstad att distansera sig från Solstad och det denne står för.

I romanen Berge är den socialdemokratiska ledaren av det gamla gardet. Han beskrivs som autodidakt, burdus och oslipad. Det finns säkert förebilder i verkligheten. Här i Sverige kunde det vara en Erlander-typ. Han har liksom skit under naglarna, trots ett liv som politiker. Detta kontrasteras med domaren som har kultiverad livsstil, fina vanor och som uttrycker sig mer belevat, trots att han lever ett lika borgerligt liv som sossen. Betoningen av dessa karaktärsdrag framstår som val av sida av författaren.

Beskrivningen av företeelser i politiken och särskilt arbetarrörelsen – trots att det ska vara den reformistiska delen av den – är det minst levande i romanen. Mycket av den omtalade litteraturen är ju sådan. Som den flesta bokläsare trivs bästa med.

LOO